

De bestuursrechtelijke geldschuldenregeling en de invordering van dwangsommen

Mr. drs. T.N. Sanders, datum 16-07-2014

Datum

16-07-2014

Auteur

Mr. drs. T.N. Sanders^[1]

Auteursprofiel

[T.N. Sanders](#)

Vakgebied(en)

Bestuursrecht algemeen / Handhaving algemeen

Bestuursrecht algemeen / Besluit (algemeen)

Mr. drs. T.N. Sanders^[1]

De Algemene wet bestuursrecht kent sinds 5 jaar een regeling voor de afwikkeling van geldschulden tussen overheden en burgers. Uit een recente evaluatie blijkt dat deze regeling maar matig bekend is, terwijl met name bij de invordering van dwangsommen nog wel het een en ander misgaat.

Subsidies, boetes en dwangsommen: drie voorbeelden van zogenaamde 'bestuursrechtelijke geldschulden'. Titel 4.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) bevat algemene regels met betrekking tot deze bestuursrechtelijke geldschulden. Zo geeft de geldschuldenregeling regels voor de wijze van betaling, de kosten van betaling, de mogelijkheid van verrekening, het verlenen van uitstel van betaling en van een voorschot als ook voor de verjaring en de mogelijkheid om de verjaring te stuiten. Gelet op de brede toepassing van de bestuursrechtelijke geldschuldenregeling is de kans groot dat het gemiddelde bedrijf reeds meerdere malen in aanraking is gekomen met de regeling (vaak zonder het te beseffen). Uit de onlangs gepubliceerde evaluatie van de geldschuldenregeling blijkt ook dat de geldschuldenregeling weinig bekend is bij belanghebbenden. Daarnaast is de afgelopen twee jaar ook veel (voor de praktijk) interessante jurisprudentie geweest over een specifieke vorm van de geldschuld – de dwangsom. Reden genoeg dus om in deze bijdrage stil te staan bij de bestuursrechtelijke geldschuldenregeling.

In onderdeel één zal kort worden stilgestaan bij de bestuursrechtelijke geldschuldenregelingen de evaluatie daarvan. In onderdeel twee wordt nader ingegaan op een bijzondere bestuursrechtelijke geldschuld – de dwangsom. In onderdeel drie zal vervolgens de belangrijkste jurisprudentie van de afgelopen jaren met betrekking tot de invordering van dwangsommen worden besproken. In onderdeel vier wordt afgesloten met een conclusie.

1. De (evaluatie van de) bestuursrechtelijke geldschuldenregeling

Een bestuursrechtelijke geldschuld is een geldschuld van het bestuursorgaan aan een burger of andersom met een publiekrechtelijke grondslag. Gedacht kan worden aan een subsidie (als voorbeeld van een geldschuld van een bestuursorgaan aan een burger), en aan een verbeurde dwangsom (als voorbeeld van een geldschuld van een burger aan een bestuursorgaan). Belangrijk om te weten is dat privaatrechtelijke geldschulden tussen overheid en burger niet vallen onder de bestuursrechtelijke geldschuldenregeling. De geldschuld die ontstaat nadat een gemeente kantoorartikelen koopt van een bedrijf is dus geen bestuursrechtelijke geldschuld. Ook een (vermeende) geldschuld op grond van (bijvoorbeeld) een onrechtmatige daad begaan door de gemeente jegens een bedrijf is geen bestuursrechtelijke geldschuld. Op dergelijke schulden is het civiele recht dus onverkort van toepassing.

De geldschuldenregeling geeft regels voor de wijze van betaling, de kosten van betaling, de mogelijkheid van verrekening, het verlenen van uitstel van betaling en van een voorschot en voor verjaring en de mogelijkheid om de verjaring te stuiten.^[2] Met betrekking tot dwangsommen zijn in hoofdstuk 5 van de Awb nog enkele bijzondere bepalingen opgenomen. De bestuursrechtelijke geldschuld kan op twee manieren ontstaan. Hij kan van rechtswege ontstaan (bijvoorbeeld de verplichting om een dwangsom te betalen – artikel 5:33 Awb), maar hij kan ook bij beschikking ontstaan (bijvoorbeeld een subsidie – artikel 4:86 Awb). In de gevallen waarbij de geldschuld van rechtswege ontstaat, moet er nog wel een beschikking volgen wil het bestuursorgaan of de burger de geldschuld opeisen. Tegen de betalingsbeschikking staat in beide gevallen vervolgens bezwaar en beroep bij de bestuursrechter open. Wordt er niet betaald, dan kan betaling uiteindelijk afgedwongen worden bij de civiele rechter via een dagvaardingsprocedure of via een door het bestuursorgaan uitgevaardigd dwangbevel.

De bestuursrechtelijke geldschuldenregeling is op 1 juli 2009 in de Awb opgenomen (titel 4.4 Awb). Bijna vijf jaar na de

inwerkingtreding de bestuursrechtelijke geldschuldenregeling is de regeling eind vorig jaar geëvalueerd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (hierna: WODC) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.^[3] In de evaluatie wordt geconcludeerd dat er een algemene regeling met een zeer breed bereik is ontworpen, maar dat deze in de praktijk niet op alle bestuursrechtelijke geldschulden wordt toegepast. Het naast elkaar bestaan van drie varianten van invordering (civiel-, bestuurs- en fiscaalrechtelijke) en de vele afwijkingen in bijzondere wetten doen voorts afbreuk aan de beoogde uniformiteit. Dit heeft tot gevolg dat de bedoelde eenvoudige toepassing in de praktijk vrij complex kan zijn. Hoewel de rechtsbescherming van burgers (in elk geval op papier) is verbeterd, blijkt wel uit de evaluatie dat de belangrijkste problemen rond bestuursrechtelijke geldschulden buiten het bereik van titel 4.4 Awb vallen. Zo zijn de procedurele waarborgen maar matig bekend bij betrokkenen en passen bestuursorganen de concentratiebepalingen niet toe terwijl deze juist zijn bedoeld om het proces overzichtelijker te maken voor de burger. Kortom, hoewel er positief kan worden geoordeeld over de geldschuldenregeling, is deze maar matig bekend.

De afgelopen twee jaar is er langzaam maar zeker een stroom jurisprudentie met betrekking tot de geldschuldenregeling op gang gekomen. Deze jurisprudentie heeft voornamelijk betrekking gehad op de invordering van dwangsommen. Dit heeft waarschijnlijk als reden enerzijds de aard van de geldschuld (een sanctie) maar anderzijds ook omdat er een aparte (aanvullende) regeling voor de invordering van dwangsommen bestaat in de Awb die niet altijd even goed aansluit bij de rest van de geldschuldenregeling. In deze bijdrage zal verder stil worden gestaan bij de belangrijkste lessen uit deze jurisprudentie voor de praktijk.

2. De invordering van dwangsommen

Om de jurisprudentie te kunnen duiden is het nodig om eerst kort in te gaan op de contouren van het systeem van de invordering van dwangsommen onder de vierde tranche van de Awb. Deze wijkt namelijk op punten af van het systeem van de bestuursrechtelijke geldschuldenregeling.

Een last onder dwangsom wordt opgelegd door het bestuursorgaan. Hierin wordt opgenomen dat indien de belanghebbende de last overtreedt, hij verplicht is tot het betalen van een dwangsom. Gemakshalve ga ik ervan uit dat dit besluit vervolgens onherroepelijk wordt en dus formele rechtskracht krijgt. De formele rechtskracht van het besluit betekent in dit geval dat de rechter er in volgende procedures vanuit moet gaan dat de last onder dwangsom terecht is opgelegd en de inhoud daarvan klopt. De hoogte van de dwangsom en de begunstigingstermijn kunnen daardoor in beginsel niet meer worden betwist in de procedure tegen de invorderingsbeschikking. Dit zijn immers aspecten van de last onder dwangsom en dienen in de procedure tegen de last onder dwangsom aan de orde te komen. Terzijde merk ik nog op dat uit de evaluatie van de geldschuldenregeling blijkt dat veel partijen meer verwachten van de procedure tegen de invorderingsbeschikking dan mogelijk is. Zij zijn daarom vaak teleurgesteld als blijkt dat de hoogte van de dwangsom en de vraag of de dwangsom terecht is opgelegd niet meer kunnen worden bestreden omdat de last onder dwangsom reeds onherroepelijk is. Terug naar het voorbeeld. De geadresseerde van het besluit overtreedt vervolgens de last. Met de overtreding verbeurt de overtreder de dwangsom van rechtswege op grond van artikel 5:33 Awb. Op dit moment ontstaat de betalingsverplichting en bestaat er dus een bestuursrechtelijke geldschuld. Deze wordt echter nog niet schriftelijk vastgelegd en er staat dan ook geen bestuursrechtelijke rechtsingang open. Het bestuursorgaan stuurt na de verbeurte meestal een (buitenwettelijke) bestuurlijke incassobrief waarin de overtreder op de hoogte wordt gesteld van de overtreding. Hoewel deze bestuurlijke incassobrief veel gelijkenissen vertoont met de betalingsbeschikking ex artikel 4:86 Awb (een bestuurlijke incassobrief vermeldt doorgaans namelijk de hoogte van de dwangsom en de termijn voor betaling) is deze brief volgens de Afdeling en het CBb geen besluit in de zin van de Awb (waarover later meer). Sorteert de bestuurlijke incassobrief geen effect, dan wel is er geen bestuurlijke incassobrief verstuurd, dan neemt het bestuursorgaan een invorderingsbeschikking op grond van artikel 5:37 Awb waarin wordt besloten om tot invordering over te gaan. De invorderingsbeschikking is een besluit in de zin van de Awb en vormt aldus de bestuursrechtelijke rechtsingang tegen het besluit om de dwangsom in te vorderen. Na de invorderingsbeschikking volgen één of meerdere aanmaningen ex artikel 4:112 Awb. De aanmaning is weliswaar een besluit in de zin van de Awb, maar is op grond van artikel 8:4, eerste lid, onder b, Awb niet voor bezwaar en beroep vatbaar. Tegen de aanmaning is dus geen bezwaar en beroep mogelijk. Na de aanmaning volgt meestal de daadwerkelijke invordering in de vorm van een dwangbevel. Hiertegen is slechts een executiegeschil mogelijk en is bezwaar en beroep ex artikel 8.4, eerste lid, onder b, Awb expliciet uitgesloten. Daarnaast is het mogelijk voor het bestuursorgaan om via een dagvaardingsprocedure de civiele rechter te adiëren om betaling af te dwingen (artikel 4:124 Awb). In de regel zal het bestuursorgaan echter kiezen voor het uitvaardigen van een dwangbevel omdat dit de makkelijkste en minst kostbare optie is. Voor een dwangbevel is echter wel een formeelwettelijke grondslag vereist (artikel 4:115 Awb).

3. De rechtspraak met betrekking tot de invordering van dwangsommen

Voor de praktijk zijn een aantal thema's uit de jurisprudentie met betrekking tot de invordering van dwangsommen interessant om te signaleren voor de bedrijfsjurist.^[4] Ten eerste heerst er vaak verwarring over de ontvangen brieven –

welke is de invorderingsbeschikking? En wat zijn de andere brieven dan? Ten tweede ontstaat er met enige regelmaat discussie over of de dwangsom daadwerkelijk verschuldigd is. Ten derde meent de overtreder vaak dat er redenen zijn voor het bestuursorgaan om toch niet in te vorderen en ten vierde blijkt de verjaring in de praktijk een lastig onderwerp te zijn voor alle betrokkenen.

3.1 Wat is de invorderingsbeschikking?

Belanghebbenden hebben vaak moeite met het identificeren van de invorderingsbeschikking. Er zijn in de praktijk namelijk nogal wat (soortgelijke) brieven die vanuit het bestuursorgaan naar een overtreder worden verstuurd. Daardoor is het niet altijd duidelijk of de ontvangen brief een besluit is en daarmee of er bezwaar en beroep openstaat. Wanneer is een rekening afkomstig van een bestuursorgaan een invorderingsbeschikking (of een betalingsbeschikking) en wanneer is het slechts een bestuurlijke incassobrief of een aanmaning?

De Afdeling heeft geoordeeld dat de bestuurlijke incassobrief (de mededeling dat de dwangsom is verbeurd met het verzoek om deze te betalen) geen besluit in de zin van de Awb is.^[6] Dit ondanks het feit dat de bestuurlijke incassobrief naar de letter voldoet aan de vereisten voor een betalingsbeschikking in de zin van artikel 4:86 Awb. Het CBb heeft zich expliciet bij dit oordeel aangesloten,^[7] na aanvankelijk een andere mening te hebben gehad.^[8] Het onderscheid tussen een bestuurlijke incassobrief (die dus wel de kenmerken van een betalingsbeschikking heeft, maar geen besluit is) en een invorderingsbeschikking is volgens de Afdeling gelegen in de *gemotiveerde beslissing om over te gaan tot invordering* en daarmee het beoogde rechtsgevolg van de handeling. Hoewel deze motivering zeer beperkt kan zijn, nu het bestuursorgaan doorgaans zal kunnen volstaan met de mededeling dat er geen redenen zijn om af te zien van de invordering, kan er zonder deze motivering geen sprake zijn van een invorderingsbeschikking. Een subtiel onderscheid dat veel belanghebbenden in de praktijk zal ontgaan. Als overigens het bestuursorgaan dit subtiele onderscheid wel onderkent, dan zal de invorderingsbeschikking herkenbaar zijn aan de rechtsmiddelverwijzing (artikel 3:45 Awb).

3.2 Het bewijs van het bestaan van de geldschuld – de feitenvaststelling

In het kader van de beoordeling van de invorderingsbeschikking komt meestal aan de orde of de overtreding kan worden bewezen. Aan een invorderingsbeschikking moet een zogenaamde feitenvaststelling ten grondslag liggen. In deze feitenvaststelling wordt vastgesteld dat er sprake is van een overtreding en op basis waarvan deze vaststelling wordt gedaan. De Afdeling heeft in dat kader inzichtelijk gemaakt welke eisen worden gesteld aan een feitenvaststelling die aan een invorderingsbeschikking ten grondslag wordt gelegd. Deze eisen werden voor het eerste geformuleerd in de uitspraak van de Afdeling van 13 juni 2012 en zijn sindsdien consistent door de Afdeling toegepast:

“2.8.3.

Aan een invorderingsbesluit dient naar het oordeel van de Afdeling een deugdelijke en controleerbare vaststelling van relevante feiten en omstandigheden ten grondslag te liggen. Dit brengt met zich dat de waarneming van feiten en omstandigheden die leiden tot verbeurde van een dwangsom dient te worden gedaan door een terzake deskundige medewerker van het bevoegd gezag en dat bevindingen op schrift worden gesteld. Het geschrift dient in beginsel ten minste te bevatten de plaats, het tijdstip en de datum van de waarneming, een inzichtelijke beschrijving van de gehanteerde werkwijze en een inzichtelijke beschrijving van hetgeen is waargenomen. Dit geschrift dient voorts te zijn voorzien van een ondertekening door de opsteller en een dagtekening.”^[9]

In een latere uitspraak voegt de Afdeling toe dat:

“[i]n het geval dat het geschrift in een digitaal systeem is opgemaakt en ondertekening ontbreekt, dient het bevoegd gezag anderszins aan te tonen op welke datum de deskundige medewerker het geschrift heeft vastgesteld.”^[9]

Bestuursorganen die met een digitaal systeem werken waarbij geen fysieke feitenvaststelling wordt opgemaakt (en waarbij de feitenvaststelling dus niet fysiek wordt ondertekend of gedagtekend) kunnen dus ook anderszins aannemelijk maken wanneer en door wie het geschrift is opgesteld en vastgesteld. Blijkens de uitspraak is voor het ‘anderszins aantonen’ onvoldoende dat er een printscreen wordt overlegd waaruit blijkt wanneer het document digitaal is aangemaakt. Wel voldoende lijkt dat de toezichthouder een verklaring ondertekent en dagtekent waarin hij verklaart dat de feitenvaststelling door hem op een bepaalde datum is vastgesteld. Gelet op de bewoording van de uitspraak lijkt het erop dat ook andere middelen kunnen worden ingezet om ‘anderszins aan te tonen’ door wie en wanneer de feitenvaststelling is vastgesteld, maar welke middelen dit dan zouden kunnen zijn zal nog moeten blijken.

3.3 Wanneer kan/moet worden afgezien van invordering?

Als de dwangsom is verbeurd door de overtreder, dan kan het bestuursorgaan de dwangsom invorderen. Sterker nog, in de regel zal het bestuursorgaan deze moeten invorderen (de zogenaamde ‘beginselplicht tot invordering’). Dat is slechts anders als er sprake is van zogenaamde ‘bijzondere omstandigheden’ die ertoe leiden dat het bestuursorgaan gehouden is

om geheel of gedeeltelijk af te zien van invordering. Deze bijzondere omstandigheden komen nagenoeg nooit voor, terwijl belanghebbende vaak een beroep doen op de (vermeende) aanwezigheid van bijzondere omstandigheden. De kans op een geslaagd beroep op bijzondere omstandigheden is dus erg klein. Een kleine greep uit de jurisprudentie van wat in de regel niet (zelfstandig) tot een bijzondere omstandigheid kan leiden:

- i. financiële problemen van de overtreder, ('dan had je de last maar niet moeten overtreden');
- ii. dat de dwangsom 'onredelijk' hoog is ('dat had je in de procedure tegen de last onder dwangsom moeten aanvoeren');
- iii. het gedeeltelijk hebben voldaan aan de last ('er is dus niet voldaan aan de rest van de last: de dwangsom is gewoon verschuldigd');
- iv. het later alsnog voldoen aan de last ('in de last staat niet voor niets een begunstigingstermijn opgenomen').

De Afdeling heeft tot dusver slechts eenmaal aangenomen dat er sprake was van bijzondere omstandigheden.^[10] Het is interessant voor de praktijk om hier nader bij stil te staan.

In de casus waarin de Afdeling haar uitspraak deed was aan de appelland een last onder dwangsom opgelegd. De last hield in dat hij gehouden was om de asbest in zijn woning te saneren overeenkomstig de gemeentelijke bouwverordening. De asbestsaneringswerkzaamheden moest appelland uit laten voeren door een gecertificeerd bedrijf. Daarnaast moesten de werkzaamheden uiterlijk één week van tevoren schriftelijk bij het bestuursorgaan worden gemeld (dit zodat er eventueel gecontroleerd zou kunnen worden). Na afronding moest een onafhankelijk laboratorium een eindcontrole uitvoeren of al het asbest verwijderd was. De overtreder voldoet grotendeels aan de last. Maar de melding wordt niet één week van tevoren gedaan, maar slechts twee dagen van tevoren. Het te laat doen van de melding komt de overtreder duur te staan: het bestuursorgaan vordert namelijk de volledige dwangsom van € 25.000,- in. De Afdeling oordeelt echter dat – hoewel het gedeeltelijk voldoen aan de last in beginsel geen reden is voor het bestuursorgaan om de dwangsom niet in te vorderen – er in dit geval wel aanleiding is om te spreken van bijzondere omstandigheden die nopen tot het gedeeltelijk afzien van invordering. De Afdeling ziet daarom reden om de eerder in eerste aanleg door de voorzieningenrechter uitgesproken matiging van de dwangsom tot € 10.000,- in stand te laten. De Afdeling noemt een aantal aspecten die van belang waren bij het vaststellen dat er sprake is van bijzondere omstandigheden. Ten eerste was aan het doel van de last (dat de asbest door een gecertificeerd bedrijf gesaneerd zou worden) voldaan. Ten tweede was de last deelbaar in vier delen waarbij slechts aan één deel van de last (de melding) niet tijdig was voldaan. Ten derde was van belang dat de melding wel was gedaan voor aanvang van de werkzaamheden, alleen niet tijdig. Uit deze uitspraak blijkt dat als er een combinatie van factoren is die invordering van de (gehele) dwangsom evident onredelijk maakt, de bestuursrechter ingrijpt. Maar uit de uitspraak blijkt ook dat het beslist onwijs is om hier op te rekenen: een situatie zoals in deze uitspraak zal zich niet snel voordoen. Bovendien moest de overtreder zelfs in deze bijzondere casus alsnog € 10.000,- betalen voor een melding die vijf dagen te laat was. De beste manier om invordering te voorkomen als overtreder blijft vooralsnog dus om niet de last te overtreden.

3.4 De verjaring van de invorderingsbevoegdheid

Bij bestuurlijke dwangsom is het belangrijk om te onthouden dat het ontstaan van de geldschuld (de verplichting om de dwangsom te betalen), het begin van de verjaringstermijn en het uiteindelijke intreden van de verjaring alle van rechtswege plaatsvinden. Wordt de last overtreden, dan heeft de overtreder de dwangsom verbeurd en is hij de dwangsom dus verschuldigd (artikel 5:33 Awb). Op dat moment begint gelijk de verjaring van de invorderingsbevoegdheid te lopen en na een jaar is deze voltooid (artikel 5:35 Awb). De verjaring begint dus ongemerkt te lopen en voltooit ook nog eens 'stilletjes'. Er zijn twee mogelijkheden voor het bestuursorgaan om de verjaring van de invorderingsbevoegdheid (tijdelijk) te voorkomen. Het verlengen van de verjaring en het stuiten van de verjaring. De verlenging (artikel 4:105 Awb) ziet op een aantal bijzondere gevallen (faillissement, surseance van betaling en een executiegeschil) en ook op het geval het bestuursorgaan (al dan niet op verzoek van een derde) uitstel van betaling aan de overtreder verleent. Als de verjaring wordt verlengd, dan 'pauzeert' de verjaring tot de verlenging afloopt en gaat daarna weer door. Het stuiten (artikel 4:106 Awb) kan alleen door een aanmaning te versturen of een dwangbevel uit te vaardigen. Er is ook nog de mogelijkheid om te stuiten door verrekening, maar dat kan alleen als er wat te verrekenen valt. Bovendien vereist verrekening een expliciete wettelijke grondslag (artikel 4:93 Awb). Mij is geen wettelijke bevoegdheid daartoe bij dwangsommen bekend, maar eventueel kan bij (gemeentelijke of provinciale) verordening een bevoegdheid daartoe in het leven worden geroepen. Als de verjaring wordt gestuit, dan wordt op de 'reset' knop gedrukt en begint een nieuwe verjaringstermijn van één jaar te lopen. De hierboven geschetste mogelijkheden zijn de enige mogelijkheden voor het bestuursorgaan om de verjaring (tijdelijk) te voorkomen. Dit hebben diverse rechters reeds bevestigd.^[11] De invorderingsbeschikking is dus geen stuitingshandeling. Ook de beslissing om vooralsnog niet in te vorderen in afwachting van het resultaat van het beroep, is geen stuitingshandeling.^[12] Verricht het bestuursorgaan binnen het jaar niet één van deze handelingen, dan is de invorderingsbevoegdheid verjaard. Dit betekent dat het bestuursorgaan op zijn qui-vive moet blijven. Maar ook een derde belanghebbende (een omwonende die last heeft van de overtreding bijvoorbeeld, of een consument die geraakt wordt door de overtreding) moet opletten dat het bestuursorgaan tijdig stuit en/of verlengt. Anders dan wordt invordering van de

dwangsom onmogelijk en is er geen prikkel voor de overtreder om de overtreding te beëindigen.^[13]

4. Conclusie

De bestuursrechtelijke geldschuldenregeling is een regeling die brede toepassing vindt waardoor de gemiddelde bedrijfsjurist er snel mee te maken zal krijgen. Uit de recente evaluatie van de geldschuldenregeling blijkt echter dat de kennis van de geldschuldenregeling beperkt is. Dit speelt belanghebbenden parten. Dat blijkt ook uit de jurisprudentie met betrekking tot de invordering van bestuursrechtelijke dwangsommen. Zo is de verjaringsregeling en de korte verjaringstermijn van één jaar vaak onbekend en is voor belanghebbende vaak onduidelijk welke brief nu de invorderingsbeschikking is. Maar misschien wel het belangrijkste gevolg van de onbekendheid met de regeling is de uit de evaluatie gebleken teleurstelling van belanghebbenden over de procedure tegen de invordering van een dwangsom. Burgers en bedrijven verwachten veel meer winst te kunnen halen uit een procedure tegen de invorderingsbeschikking dan daadwerkelijk het geval is. Gelet hierop sluit ik dit artikel af met de opmerking dat als de last onder dwangsom terecht en zorgvuldig is opgelegd (of al onherroepelijk is), er voor bedrijven en burgers slechts beperkte kansen liggen om nog iets te doen tegen de invordering van de dwangsom door het bestuursorgaan. De beste mogelijkheid om als bedrijf geen dwangsom te hoeven betalen blijft dus – ondanks de procedurele waarborgen van de geldschuldenregeling – om de last niet te overtreden.

Voetnoten

[1]

Thomas Sanders is advocaat bij AKD te Breda. Zijn praktijk richt zich op het handhavingsrecht en het omgevingsrecht. Hij promoveert aan de Universiteit Leiden op het onderwerp van de invordering van bestuursrechtelijke dwangsommen.

[2]

Voor een uitgebreidere beschouwing van de geldschuldenregeling verwijs ik naar I. Sluiter, "De geldschuldenregeling: een warm onthaal door de bestuursrechter!", *JBplus* 2012, p. 342 e.v.

[3]

W. Den Ouden & C.N.J. Kortmann et al., "De bestuursrechtelijke geldschuldenregeling. Titel 4.4 Awb geëvalueerd", (2013, WODC) en C.N.J. Kortmann & W. Den Ouden, "Titel 4.4 Awb geëvalueerd: wat minder ambitie voor meer resultaat". *JBplus* 2014, p. 114-132.

[4]

Voor uitgebreidere jurisprudentie verwijs ik de lezer naar: T.N. Sanders "De invorderingsbeschikking – Een analyse van de knelpunten bij de invordering van dwangsommen onder de vierde tranche" *NTB* 2013/25; I. Sluiter, "De geldschuldenregeling: een warm onthaal door de bestuursrechter!", *JBplus* 2012, p.342 e.v.; en C.J. IJdema, "De beslissing omtrent invordering van verbeurde dwangsommen in de praktijk", *Gst.* 2012/119.

[5]

ABRvS 19 september 2012, *AB* 2012/399, m.nt. T.N. Sanders.

[6]

CBb 18 januari 2013, *ECLI:NL:CBB:2013:BZ3253*.

[7]

CBb 9 november 2011, *AB* 2012/46, m.nt. F.R. Vermeer.

[8]

ABRvS 13 juni 2012, *JM* 2012/103, m.nt. T.N. Sanders.

[9]

ABRvS 13 november 2013, *AB* 2014/58, m.nt. T.N. Sanders.

[10]

ABRvS 15 januari 2014, *AB* 2014/108, m.nt. T.N. Sanders.

[11]

Gerechtshof s'-Hertogenbosch, 12 november 2013, *AB* 2014/56, m.nt. T.N. Sanders; en ABRvS 24 december 2013, *AB* 2014/57, m.nt. T.N. Sanders.

[12]

ABRvS 19 juni 2013, *AB* 2013/285, m.nt. T.N. Sanders.

[13]

Voor een nadere beschouwing verwijs ik de lezer graag naar: T.N. Sanders "De verjaring van de bevoegdheid om een bestuursrechtelijke dwangsom in te vorderen", *JBplus* 2014, p. 133-146.